

Rodzice partnerami przedszkola

Przedszkole to nie tylko kadra pedagogiczna i niepedagogiczna oraz wychowankowie. Wśród nauczycieli można spotkać się z opinią, że praca w przedszkolu byłaby o wiele prostsza, gdyby nie... rodzice. Świadomość, że opiekunowie stanowią ważną grupę, wchodzącą w skład społeczności przedszkolnej, przebija się z pewnością w przepisach oświatowych (w tych najnowszych bywa często mocno podkreślana). A co z praktyką?

Uczniwie należałoby odpowiedzieć, że w praktyce wygląda to różnie. Coraz więcej jest placówek, które naprawdę otwierają się na rodziców. Chodzi bowiem nie tylko o postawę oczekującą, że opiekunowie wesprą przedszkole materialnie oraz organizacyjnie („bo mogą coś załatwić”) oraz będą bezrefleksyjnie realizować zalecenia nauczyciela w kwestii edukacji ich dzieci. Mowa raczej o **współpracy**, czyli o takim modelu komunikacji, który „działa” w dwie strony. Taka współpraca zakłada, że rodzice mają prawo wyrazić własne oczekiwania, aktywnie uczestniczyć w kreowaniu wizerunku przedszkola, a przede wszystkim współdecydować o modelu wychowania, wyborze priorytetowych wartości przekazywanych dzieciom, a także zabierać głos w sprawie efektywności uczenia. Brzmi groźnie, większość nauczycieli i dyrektorów boi się takiego oręża ze strony opiekunów. Mają wówczas jeden argument przeciw: **rodzice są bierni**. I często mają rację!

Personel pedagogiczny występuje w roli ekspertów, ale nie upoważnia go to do tego, by rodziców traktować jak obiekt swoich działań.

Analizując powyższe, zarówno dyrektor, jak i wychowawca, ustalając zasady współpracy z rodzicami, musi wziąć pod uwagę kilka istotnych kwestii:

- ▶ przepisy oświatowe zawierają wymagania (nie tylko zalecenia!) współpracy przedszkola z rodzicami,
- ▶ część środowiska nauczycielskiego traktuje z obawą postulat uczynienia z rodzica partnera do współpracy, boi się nadmiernej roszczeniowości i utraty autorytetu,
- ▶ rodzice nie zawsze są świadomi praw, jakie im przysługują, i ograniczają swoją obecność w przedszkolu do wysłuchania (lub nawet nie) informacji o dziecku,
- ▶ rodzice nie wiedzą, jak mogliby współpracować z przedszkolem, część z nich nie chce podjąć współpracy, bowiem nie widzi takiej potrzeby,
- ▶ brak zdecydowanej postawy i wewnętrznego zorganizowania rodziców środowisko nauczycieli interpretuje jako bierność.

Wymienione wyżej wyzwania są możliwe do pokonania. Świadczą o tym wszystkie te placówki, które skutecznie współdziałają z opiekunami.

Zgodnie z ideą planowania SMART postawiony cel musi być mierzalny, konkretny, osiągalny i terminowy. Warto przez ten pryzmat spojrzeć na planowanie współpracy z rodzicami.

W ŚWIELE PRZEPISÓW OŚWIATOWYCH

Chcąc wytyczyć konkretne cele współpracy z rodzicami, warto najpierw przypomnieć sobie obowiązujące przepisy, które określają – często wprost – najważniejsze zasady współdziałania z opiekunami. Trzeba zaznaczyć, że przywołane przepisy w większości dotyczą zarówno placówek publicznych, jak i niepublicznych.

Ustawa o systemie oświaty

Krótki przegląd podstawy prawnej należy rozpocząć od aktu nadrzędnego. Ustawodawca przyznał bowiem rodzicom odrębny status w placówce i związane z tym kompetencje. Rada rodziców to społeczny organ systemu oświaty (art. 53), przy czym „społeczny” nie oznacza „mniej ważny”, szczególnie w obliczu kompetencji, w które rada została wyposażona (art. 54). Przypomnijmy je, ponieważ ich dokładna analiza wyznacza jeden z kierunków, który należy obrać, układając plan współpracy z opiekunami. Otóż rada rodziców ma prawo do:

- ▶ występowania do dyrektora i innych organów przedszkola z wnioskami **we wszystkich sprawach przedszkola**,
- ▶ uchwalania w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczego oraz programu profilaktyki przedszkola,
- ▶ opiniowania programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia,
- ▶ opiniowania projektu planu finansowego.

Dobrze zorganizowana rada rodziców to istotny czynnik, który może nie tylko wpłynąć na politykę oświatową w danej placówce, ale jej głos może być też słyszalny w całej gminie. Dyrektor i wychowawcy powinni o tym pamiętać i wpisać na stałe do planu pracy przedszkola współdziałanie z radą rodziców, dzięki czemu stanie się ona siłą napędową rozwoju, a nie zarzewiem konfliktów.

Omówione wyżej kompetencje rady rodziców dotyczą placówek publicznych. W przypadku niepublicznych przed-

szkoli określenie obowiązków i uprawnień rady (o ile w ogóle zostanie powołana) należy do organu prowadzącego, który nadaje placówce statut.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego

Rozporządzenie z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół dotyczy każdego rodzaju przedszkola – bez względu na to, kto je prowadzi i finansuje. Dokument ten reguluje nie tylko spodziewane efekty wychowania i nauczania, ale także zawiera bezpośrednio sformułowane zalecenia realizacji podstawy programowej. Część z nich dotyczy właśnie współpracy z rodzicami i nie wolno ich pominąć w codziennych kontaktach z opiekunami. Zapisy załącznika nr 1 do *Rozporządzenia* (czyli *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego*), które muszą znaleźć odzwierciedlenie w planie współpracy z rodzicami, brzmią następująco: „Zadaniem nauczycieli jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych (...). Celem takiej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:

- 1) rodzicom w poznaniu gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, aby mogli je osiągnięciu tej gotowości, odpowiednio do potrzeb, wspomagać (...).

W trosce o jednolite oddziaływanie wychowawcze, nauczyciele:

- 1) systematycznie informują rodziców o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu; zapoznają rodziców z podstawą programową wychowania przedszkolnego i włączają ich do kształtowania u dziecka określonych tam wiadomości i umiejętności;
- 2) informują rodziców o sukcesach i kłopotach dzieci, a także włączają ich do wspierania osiągnięć rozwojowych dzieci i łagodzenia trudności, na jakie natrafiają;
- 3) zachęcają rodziców do współdecydowania w sprawach przedszkola, np. wspólnie organizują wydarzenia, w których biorą udział dzieci”.

Tak sformułowane zalecenia wymuszają zarówno na dyrektorze, jak i wychowawcy uwzględnienie obecności rodziców także na poziomie codziennej pracy z dziećmi podczas realizacji podstawy programowej. Nikt nie oczekuje, że opiekunowie przyjmą rolę fachowców, ale nauczyciele mogą pomóc im włączyć się w życie przedszkola tak, by służyło to wszystkim stronom.

Ważny jest również systematyczny i indywidualny kontakt, bo jak inaczej mówić o sukcesach i kłopotach dzieci? Dyżury nauczycieli i dostępność dyrektora to bardzo istotne punkty na drodze do budowania dobrych relacji z rodzicami. Warto też pamiętać, że łatwiej włączyć do życia przedszkola świadomych opiekunów – można więc pomyśleć o zaplanowaniu dla nich cyklu warsztatów, podczas których w przystępny sposób podzielimy się fachową wiedzą i zyskamy sojuszników w realizowaniu wymagań podstawy programowej. Kontynuacja działań nauczyciela w domu to murowana gwarancja sukcesu wychowawczo-dydaktycznego!

Rozporządzenie w sprawie ramowych statutow

W załączniku nr 1 do *Rozporządzenia z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznych przedszkola oraz publicznych szkół* znajdziemy wskazówkę, jak budować relacje z rodzicami: „§ 15. 1. Statut przedszkola określa szczegółowo zakres zadań nauczycieli związanych z:

- 1) współdziałaniem z rodzicami (prawnymi opiekunami) w sprawach wychowania i nauczania dzieci, z uwzględnieniem prawa rodziców (prawnych opiekunów) do znajomości zadań wynikających w szczególności z programu wychowania przedszkolnego realizowanego w danym oddziale i uzyskiwania informacji dotyczących dziecka, jego zachowania i rozwoju (...)

Widzimy więc, że statut jest kolejnym dokumentem, który nakłada na nauczycieli i dyrektora obowiązek uwzględniania w swoich działaniach rodziców. Ułożenie planu pracy niezgodnego ze statutem sprawia, że staje się on nieważny.

Rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego

W *Rozporządzeniu z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego* pojawiły się wymagania, zgodnie z którymi w przedszkolu powinny być prowadzone wewnętrzna i zewnętrzna ewaluacja oraz kontrola. Potwierdziły one wyraźnie, że polityka oświatowa państwa zmierza w kierunku zwiększenia (albo raczej umocowania prawnego) uczestnictwa rodziców w życiu placówek. Oczekiwania w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 1 do *Rozporządzenia*, czyli w wymaganiach dla przedszkoli, a w nowelizacji z 2013 r. zostały one doprecyzowane i w wielu miejscach podniesiono poprzeczkę:

► **„Wymaganie 1. Przedszkole realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój dzieci.**

Poziom D: (...) Koncepcja pracy przedszkola jest znana rodzicom i przez nich akceptowana.

Poziom B: Koncepcja pracy przedszkola jest przygotowywana, modyfikowana i realizowana we współpracy z rodzicami”.

Szczególnie poziom B stawia przed dyrektorem i nauczycielami olbrzymie wyzwanie. Nakazuje bowiem wpisanie do kalendarza współpracy z rodzicami spotkania poświęconego czemuś, co do tej pory w wielu miejscach uznawane było za domenę pedagogów. Niezbędnym minimum stało się zapoznanie opiekunów z gotową już koncepcją (lub jej zmianami) i uzyskanie ich akceptacji – warto zrobić to podczas pierwszego zebrania.

Jeżeli placówka zdecyduje się opracowywać koncepcję pracy wraz z rodzicami, wówczas powinna zorganizować specjalne spotkanie poświęcone tylko temu zagadnieniu. W praktyce w takim zabraniu bierze udział przede wszystkim rada rodziców, co nie wyklucza jednak obecności wszystkich zainteresowanych. Trzeba również wziąć pod uwagę, że do takiego spotkania należy się starannie przygotować i powinni w nim uczestniczyć nauczyciele bardzo dobrze orientujący się w przepisach oświatowych oraz tajnikach metodyki, psychologii itd., by właściwie ukierunkować pomysły rodziców i wyłuskać z nich cenne elementy.

► **„Wymaganie 5. Respektowane są normy społeczne (...).**

Poziom B: W przedszkolu, wspólnie z rodzicami, analizuje się podejmowane działania wychowawcze, w tym mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie właściwych zachowań. Ocenia się ich skuteczność oraz, w razie potrzeb, modyfikuje. Dzieci wykazują się odpowiedzialnością w działaniu i relacjach społecznych”.

Szacunek i zaufanie to wartości, którymi powinni kierować się wszyscy uczestnicy życia przedszkolnego. Oczywiście placówka musi sobie na nie zapracować. To właśnie personel powinien wyjść z inicjatywą do rodziców, by zyskać ich uznanie i zbudować relację opartą na pozytywnych emocjach. Zawsze starajmy się zatem pamiętać o opiekunach – wykorzystajmy ich obecność jako ekspertów, szczególnych gości itd.

Podczas spotkań – czy to indywidualnych, czy ogólnych – zamiast prawić kazania, jak należy wychowywać dzieci, pokażmy, jak pracujemy i czego uczymy. Zachęćmy do wzięcia udziału w warsztatach, zajęciach otwartych. Nie bójmy się analizować wraz z opiekunami wychowawczych sukcesów i porażek oraz otwórzmy się na ich punkt widzenia w kwestii skuteczności podejmowanych działań.

► **„Wymaganie 6. Przedszkole wspomaga rozwój dzieci, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji.**

Poziom D: W przedszkolu rozpoznaje się możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe oraz sytuację społeczną każdego dziecka. Informacje z przeprowadzonego rozpoznania są wykorzystywane w realizacji działań edukacyjnych (...).
Poziom B: W opinii rodziców wsparcie otrzymywane w przedszkolu odpowiada potrzebom ich dzieci”.

To wymaganie koreluje z jednym z najistotniejszych kierunków zmian w polskiej oświacie, czyli z dążeniem do indywidualizacji nauczania. Życie pokazuje, że w przepisach wygląda to zdecydowanie lepiej niż w rzeczywistości, ale idea z pewnością jest słuszna. Brak dobrego pomysłu na współpracę ze środowiskiem rodziców odcina nas od możliwości obserwacji dziecka w naturalnych sytuacjach z opiekunami i przekładania tej wiedzy na codzienną pracę z podopiecznymi. Poprzestając tylko na przedszkolnych uroczystościach, nie zobaczymy, jak działa rodzina. Pomyślmy więc raczej o organizacji takich imprez, które ujawnią, jak czuje się dziecko

w swoim otoczeniu i jakiego wsparcia potrzebuje. Sprawdźmy tutaj rodzinne rajdy, olimpiady, happeningi itd.

Istotne jest tu również określenie „w opinii rodziców”. Przedszkole wspiera, rozmawia, pracuje z dzieckiem i rodzicem. Opiekun, nawet ten najmniej zaangażowany, ocenia te działania. Dobre rozpoznanie środowiska dzieci i relacja partnerska z ich opiekunami ułatwiają zdobycie pozytywnej opinii.

► **„Wymaganie 8. Promowana jest wartość wychowania przedszkolnego.**

Poziom D: Przedszkole prezentuje i upowszechnia informacje o ofercie zajęć prowadzonych w przedszkolu oraz podejmowanych działaniach. Przedszkole informuje środowisko lokalne o celowości i skuteczności podejmowanych przez przedszkole działań.

Poziom B: Przedszkole promuje w środowisku lokalnym wartość wychowania przedszkolnego. Przedszkole jest pozytywnie postrzegane w środowisku lokalnym”.

Nie mówi się tu wprost o rodzicach, ale są oni przecież częścią środowiska lokalnego i współtworzą nasz wizerunek, wzmacniając go lub osłabiając. „Robienie swojego”, bo rodzice i tak się nie znają na pedagogice, metodyce itd., sztucznie dzieli społeczność przedszkolną i tworzy dystans. To nauczyciel, jako fachowiec, musi uczyć się rozmawiać z każdym opiekunem, bez względu na jego status społeczny czy poziom wykształcenia. Wówczas uwiarygodni sens podejmowanych w placówce działań i zyska zaufanie lokalnego środowiska. Rolą dyrektora jest więc szukanie okazji do spotkań z rodzicami poza terenem przedszkola i integracja z lokalną społecznością.

► **„Wymaganie 9. Rodzice są partnerami przedszkola.**

Poziom D: Przedszkole pozyskuje i wykorzystuje opinie rodziców na temat swojej pracy. W przedszkolu współpracuje się z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci. Rodzice współdecydują w sprawach przedszkola i uczestniczą w podejmowanych działaniach.

Poziom B: W przedszkolu są realizowane inicjatywy rodziców na rzecz rozwoju dzieci i przedszkola”.

Wymaganie numer 1 w kontekście planu współpracy z rodzicami – **partnerstwo**, które, wbrew pozorom, często bywa dopiero budowane. Przedszkola niepubliczne ze względu na swoją specyfikę szybciej musiały przyjąć taki model działania, jednak przedszkola publiczne również coraz chętniej „otwierają się” na opiekunów.

Obawy nauczycieli przed traktowaniem rodziców jak partnerów niejednokrotnie wiążą się z poczuciem utraty możliwości pełnego wykorzystania swojej wiedzy i kierowania procesem wychowawczo-dydaktycznym. Tymczasem jest całkiem

odwrotnie. Uczynienie z własnego poczucia kompetencji: „wiem, kim jestem i jak pracuję z dzieckiem” punktu wyjścia do budowania z rodzicem koalicji dla dobra przedszkolaków to najlepsze rozwiązanie. Mądre planowanie współpracy z rodzicami stwarza opiekunom okazję do dzielenia się wiedzą o swoich dzieciach i pozwala następnie wykorzystać te informacje w konkretnych działaniach przedszkola.

► **„Wymaganie 12. Zarządzanie przedszkolem służy jego rozwojowi (...).**

Poziom B: Zarządzanie przedszkolem prowadzi do podejmowania nowatorskich działań, innowacji i eksperymentów. Zarządzanie przedszkolem sprzyja udziałowi nauczycieli i innych pracowników przedszkola oraz rodziców w procesie podejmowania decyzji dotyczących przedszkola. Dyrektor podejmuje skuteczne działania zapewniające przedszkolu wspomaganie zewnętrzne odpowiednie do jego potrzeb”.

Nie przez przypadek dopiero wyższy poziom spełnienia wymagania uwzględnia obecność rodziców. Dyrektor musi zaakceptować fakt, że jest przede wszystkim koordynatorem życia przedszkolnego, a nie jedynie słusznie panującym władcą. Podzielenie się władzą, uznanie rodziców za partnerów placówki wymaga od kierującego nią dojrzałości, umiejętności stawiania granic, zarządzania zmianą, asertywności.

Dyrektor musi pogodzić się też z tym, że rodzice czasami będą chcieli iść pod prąd. Czy zawsze niesłusznie? Czy od razu trzeba mówić „nie”? Wszak czasami trzeba tupnąć nogą, bowiem gdzie kucharek sześc... Mało asertywny dyrektor może przyczynić się do tego, że będzie tylu szefów, ilu rodziców i nauczycieli. Nic dobrego dla dzieci z tego nie wyniknie.

Jak się wydaje, słusznym rozwiązaniem jest zatem przyjęcie, że nadrzędną wartością w procesie zarządzania jest dobro dzieci i działanie zgodnie z prawem. Pod taką koncepcją podpisze się każdy rodzic – zarówno ten bardzo wymagający, jak i ten wcale niezaangażowany.

OD CZEGO ZACZAĆ?

Doświadczony dyrektor przedszkola wie, że nie da się wszystkiego ustalić, naprawić i wdrożyć od razu. Jak zawsze, podstawą działania jest mądre planowanie. Warto zrobić analizę mocnych i słabych stron placówki w zakresie współpracy z rodzicami. To ułatwi ułożenie hierarchii wartości i wybór najważniejszych działań. Wiele zależy też od specyfiki środowiska (wykształcenie rodziców, zamożność, aspiracje społeczne itd.), typu placówki (publiczna czy niepubliczna), możliwości i ambicji grona pedagogicznego, sposobu zarządzania przedszkolem przez dyrektora, organu prowadzącego. Nie ma zatem jednej recepty na udaną współpracę z rodzicami. Co więcej – istnieje konieczność weryfikacji przyjętego modelu współdziałania tak często, jak zmienia się grupa w przedszkolu i pojawiają się nowe dzieci oraz nowi rodzice, a tym samym nowe wyzwania.

Bezwzględny wymaganiami i priorytetem jest zawsze realizowanie podstawy programowej i współpraca z rodzicem w kontekście wspomaganie rozwoju dziecka oraz informowanie go o postępach malucha. Cała reszta to mozaika do poukładania przez kompetentne i otwarte na głos rodziców grono pedagogiczne.

Narzędziami wspomagającymi planowanie współpracy z rodzicami powinny stać się rozsądnie ułożony plan nadzoru pedagogicznego i systematyczne prowadzenie ewaluacji wewnętrznej pod kątem wymienionych wcześniej wymagań. Oczywiście nie da się tego dokonać w ciągu jednego roku szkolnego – to działanie długofalowe i wciąż wymagające nanoszenia poprawek.

PRÓBA PODSUMOWANIA

Współpraca z rodzicami to temat, który nigdy się nie kończy. Moglibyśmy przywoływać mnóstwo przykładów na to, że rodzice są wspaniałymi partnerami przedszkola albo wręcz przeciwnie, lecz nie ma to sensu. W świetle obowiązującego prawa dyrektor i wszyscy jego pracownicy są zobowiązani do współdziałania z opiekunami. I od tego należy wyjść, układając plan pracy przedszkola, którego integralną częścią musi stać się plan współpracy z rodzicami.

O zaangażowanie rodziców należy zabiegać, a nie przyjąć postawę, że „to się należy”. To personel pedagogiczny występuje w roli ekspertów, ale nie upoważnia go to do tego, by rodziców traktować jak obiekt swoich działań. Zresztą dziś nie mówi się już o pedagogizacji opiekunów, przedszkole nie ma ich wychowywać – ma wspierać ich w wychowywaniu dzieci. Najgorszym z możliwych rozwiązań jest bowiem sytuacja, kiedy w ogniu walk między gronem pedagogicznym a opiekunami giną... potrzeby przedszkolaków.

Dobry plan współpracy z rodzicami jest więc czymś więcej niż tylko organizacją festynów. Oczywiście nie są one złe: są spektakularne, głośne, sprawiają przyjemność i dlatego są potrzebne, ale tylko jako jeden z wielu elementów piramidy kontaktów z rodzicami. U jej podstaw muszą natomiast leżeć zaufanie, rozmowy (podczas dyżurów, zebrań, zajęć otwartych) oraz wzajemne przekonanie, że **w centrum naszych działań pozostaje dziecko.**

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2009 r. Nr 168 poz. 1324 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. z 2001 r. Nr 61 poz. 624 ze zm.).

Agnieszka Sakowicz

Dyrektor przedszkola niepublicznego, nauczyciel języka polskiego. Autorka artykułów o zarządzaniu w oświacie, współautorka i redaktorka książek dla dzieci oraz tekstów poradnikowych dotyczących wychowania dzieci

W dziale Wzory znajdują Państwo przydatne dokumenty: plan współpracy z rodzicami wraz z harmonogramem imprez i uroczystości (s. 33), niezbędnik dla rodzica na początek roku szkolnego (s. 34) i ankietę dla rodziców dotyczącą współpracy z przedszkolem (s. 35). Więcej wzorów publikujemy w naszych programach: „Niezbędniku Dyrektora Przedszkola” i „Niezbędniku Dyrektora Placówki Niepublicznej”.